Түркістан облысының энергетика және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық басқармасы бойынша сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің ішкі талдамасы

Қабылданып бекіту: Басқарма басшысының 16.04.2026 жылғы №20 н/б «Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізу туралы» бұйрығымен бекітілген.

Басқарма ережесі - Түркістан облысы әкімдігінің 2022 жылғы 21 қарашадағы № 234 қаулысымен бекітілген.

Құрылымы бойынша: 7 бөлімнен тұрады. Штат саны – 37. Келісім шарт негізінде жұмыс істейтін қызметкерлер саны – 14. Басқарма басшысы және 3 орынбасары бар.

I. Қорытынды есебі

Бұл талдамалық анықтаманың негізгі мақсаты – Түркістан облысының энергетика және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық басқармасының атқаратын функциялары аясындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін кешенді талдау және анықтау, тәуекелдерді бағалау, сонымен қатар жоғары және орташа тәуекелділік деңгейіне жататын тәуекелдерді жоюдың тиімді шараларын ұсыну. Зерттеу нәтижесінде анықталған негізгі оңтайландыру шаралары мен қорытындылар:

- **Ұйымдастырушылық кезең:** Басқарманың заңды өкілеттіктері мен мақсаттары, қызметтік процестері толық зерделенді. Басқарманың негізгі мақсаты – өңірде энергетика, энергия тиімділігі, газбен және ауыз сумен қамтамасыз ету, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, абаттандыру және санитарлық тазалық саласындағы мемлекеттік саясатты жүзеге асыру. Бұл бағыттарға қатысты заңнама талаптары мен халықаралық стандарттар, ведомстволық нормативтік актілер анықталды.
- **Құқықтық база:** Заңнама аясында қолданыстағы Конституция, «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» ҚР Заңы, «Мемлекеттік сатып алу туралы» 2024 жылғы Заң, «Құрылыс, сәулет және қала құрылысы туралы» Заң, «Жер кодексі», «Су кодексі», «Газ заңы», «Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық туралы» Заң, «Санитариялық-эпидемиялық қауіпсіздік туралы» Заң және тиісті үкіметтік қаулылар мен облыстық әкімдік өкімдері қамтылды.
- **Тәуекелдерді айқындау:** Басқарманың әрбір негізгі функциясы бойынша сыбайлас жемқорлық тәуекелдері анықталды. Мысалы, құрылыс-монтаждау жұмыстарында, бағаларды қаперсіз көтеру жағдайлары; сумен және газбен қамтамасыз етуде – техникалық шарттарды заңсыз беру; жылу маусымына дайындық кезінде материалдық ресурстарды тиімсіз жұмсау; коммуналдық қызметтер көрсетуде сапасыздыққа жол беру; өкілетті емес лауазымдармен жасалатын мәмілелер; басшының қызметкерлерді тағайындауы мен көтермелеуі

кезінде туындайтын мүдде қайшылығы және т.б. Әрбір тәуекел дерекке сүйеніп нақтылауға тырысылды.

• **Тәуекелді бағалау:** Әр тәуекел бойынша ықтималдық пен ықпал ету дәрежелері анықталды. Ықтималдық пен ықпал ету бағасы (жоғары, орта, төмен) анықтамасы мен негіздеулері көрсетілді.

• **Тәуекел регистры мен күрес шаралары:** Талдау нәтижесінде тұжырымдамалық *тәуекелдер регистрі* жасалды, онда әрбір тәуекел сипаттамасы, ықтималдығы, ықпалы, ортақ рейтингі және жауапты лауазымды тұлғалар көрсетілді. Жоғары және орташа тәуекелділікке жататындарды жою үшін бекітілетін іс-шаралар жоспары әзірленді (саяси, процестік, бақылау және оқыту шараларын қамтиды) және мерзімдері, жауапты бөлімдер белгіленді.

• **Іс-шаралар жоспары және мониторинг:** Іс-шаралар жоспары (пайдалану мерзімі – 1 жыл) басқарма басшысының шешімімен 10 жұмыс күні ішінде бекітіліп, басқарма сайтында жарияланады. Әр іс-шараның орындалуы жыл бойы бақылауға алынатын болады. Берілген шамаларда қаржылай және адами ресурстар есептеліп, екі қаржы жылы арасындағы ауқымы қарастырылды. Қолданылған әдістеме үкіметтік және халықаралық ұсынымдарға сәйкес, ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларына негізделді.

• **Негізгі ұсыныстар:** Жоғары тәуекелдерді жою үшін қосымша бақылау-ұйымдастырушылық шаралар енгізу: қызметкерлерді арнайы этика және комплаенс бойынша оқыту, «ашық есеп» жүйесін жетілдіру, сыбайлас жемқорлыққа қарсы сыни іс-шаралар жоспарын бекіту; технологиялық (электрондық өтінімдер, «электрондық сауда» модулін кеңейту) және басқарушы жүйелерді жаңарту; тәуекелдер жөніндегі тұрақты мониторингті қамтамасыз ету. Кадр саясаты мен ішкі процестерді қайта қарау – тәуекелдерді жүйелі азайту кепілі.

Осы талдау негізінде басқарма қызметінің барлық функциялары мен процестері бойынша нақты тәуекелдер картасы (тәуекелдер мен лауазымдар тізімі), талдамалық анықтама және тәуекелдерді жою іс-шараларының жоспары дайындалды.

II. Әдістеме (талаптар мен тәртіп)

Талдау объектісі: Түркістан облысы энергетика және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық басқармасының қызметі, құрылымдық бөліністері. **Негізгі әдістеме:** Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізу бойынша «Ішкі талдау қағидалары» (Агенттік бұйрығы, №21–2023) талаптары негізінде жүзеге асырылды. Талдау жүргізуге басқарма басшысының бұйрығы негіз болды; талдау мерзімі – 30 жұмыс күні (қажет болған жағдайда 15 күнге ұзартылуы мүмкін). Әр жыл сайын кемінде бір рет өткізіледі (Ішкі талдау қағидалары 3, 4-баптары бойынша).

Талдау екі бағытта құрылды:

1. **Нормативтік құқықтық сараптама:** Басқарманың қызметін регламенттейтін заң, қаулы, есептілік стандарттарындағы сәйкессіздіктер мен

кемшіліктер ізденді. Мысалы, мемлекеттік-жекешелік әріптестік актілерінде анықтама сәйкес келмеуі, жаңа «Мемлекеттік сатып алу туралы» Заң талаптарының орындалмауы секілді.

2. **Ұйымдастырушылық-басқарушылық аудит:** Басқарма ішіндегі кадр саясаты, лауазымдық нұсқаулықтар, бақылау-өкімдерді орындау үрдістері, бюджет бөлінісі, мемлекеттік қызмет көрсетулер мен рұқсат беру, техникалық шарттар беру тәртібі, өрт, санитарлық қауіпсіздік шаралары, мемлекеттік сатып алу, ішкі аудит қызметі талданды. Ішкі талдау қағидаларының 6-бабында көрсетілген міндетті компоненттер (персонал, мүдделер қақтығысы, қызмет көрсету, т.б.) толық қарастырылды.

Талдау әдістері: құжаттық тексеру (заң, бұйрық, нормативтер) және сұхбат (қызметкерлермен) әдістері қолданылды. Тәуекелдерді бағалау кезінде жекелеген іс-әрекеттер үшін ықтималдық (төмен/орташа/жоғары) және ықпал ету (төмен/орташа/жоғары) шкалалары пайдаланылды. Баға беру сұрақтарына құқықтық нормалар, бұрынғы жемқорлық фактілері, практика деректері, коррупциялық жағдайлардың тарлануы туралы есептер негіз болды.

III. Құқықтық-нормативтік деректердің тізімі

Осы аталған нормативтік актілерге сәйкес, әр функцияға қатысты тиісті ережелер анықталып, талданды. Мысалы, мемлекеттік сатып алу саласындағы әрекеттерде Жарлықтар мен Ережелерге қосымша тексерістер жүргізілді (ұсыныстарды жариялау, жеңілдік бермеу принциптері, тендерге қатысу шарттары). Заңнамадағы үнемі өзгерістер (мысалы, 2024 жылдың шілдесімен енгізілген жаңарту) есепке алынып отырды.

IV. Басқарманың негізгі функциялары мен қадағалайтын процестері бойынша тәуекелдер

1) Сумен жабдықтау және сумен қамтамасыз ету жүйелері.

Мүмкін тәуекелдер: ерекше маңызды су көздері тізімін (эксплуатациялық су көздері) жаңарту кезінде пара мен ықпал, тарифтерді белгілеуде өңірлік құзыры бар органмен келісуде пара ұсыну; суды (жерасты, беткей) өндіру бойынша сатып алу кезінде бағаны жасанды түрде көтеру; сумен жабдықтау жүйесін қалыпқа келтіру, басқа жобаларға бөлінген бюджет қаржысын жымқыру; экологиялық талапты бұзу (су сапасын жасыру).

Ауыз су құнын субсидиялау барысында есептілікті өзгерту не бұрмалау мүмкіндіктері.

2) Газбен қамтамасыз ету.

Мүмкін тәуекелдер: газбен қамтамасыз ету бағдарламасына қатысты тендерлерде фавориттік жеңіс, газ өткізгіш құрылғыларды монтаждау кезінде сапасыз материалдық сатып алу; сұйытылған газ нормаларын бөлуде қажетті жеткізушілерге (жеке меншік мекемелерге) басымдық беру.

3) Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық пен абаттандыру.

Мүмкін тәуекелдер: МЖӘ-конкурстарын өткізу барысында кейбір жеке меншік мекемелерге басымдық беру.

4) Мемлекеттік сатып алу және мемлекеттік-жекешелік әріптестік.

Мүмкін тәуекелдер: тендерлік және конкурстық рәсімдерді бұрмалау (мерзімді өткізбеу, жеңімпазды «жою» сияқты схемалар), жоба құжаттарын бақылаусыз қабылдау; техникалық стандарттарды көтермелеу (жобаның нақты сапасын төмендету); жоспарды игеру құнын артық көрсетіп қыру (CAD мәселелері); әкімшілік ресурсты пайдалана отырып байқауға қатысамын деп жүрген қатысушыларды сүріп қалдыру.

Бағалау нәтижесі бойынша барлық анықталған тәуекелдер тәуекелдер картасына енгізілді. Жоғары және орташа деңгейдегі тәуекелдер тізімі төмендегідей (бірнеше мысал):

№	Тәуекел сипаттамасы	Ықтималдық	Ықпал	Лауазымдар
1	Құрылыс-жобалау құжаттары бойынша пара	Орташа	Жоғары	Жобалау бөлімі,электр,ауыз су бөлім басшылары
2	Ауыз су құнын субсидиялау барысында есептерді қабылдау	Орташа	Орташа	Ауыз сумен қамтамасыз ету бөлімі басшысы
3	Персоналды кадр саясаты арқылы қызметтен тағайындау	Жоғары	Орташа	Персонал бөлімі, Басқарма басшысы
4	Сұйытылған газды бөлу барысы	Жоғары	Орташа	Бөлу комиссиясы, газбен қамтамасыз ету бөлімі

Жүргізілген ішкі талдау нәтижесінде басқарма қызметінің негізгі бағыттары бойынша сыбайлас жемқорлық тәуекелдері айқындалып, оларды жоюға бағытталған бірқатар ұсыныстар әзірленді. Талдау барысында мемлекеттік сатып алу, құрылыс, ауыз сумен және газбен қамтамасыз ету, кадр саясаты, сондай-ақ тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық салаларында тәуекелдердің жоғары екендігі анықталды.

Аталған тәуекелдерді төмендету мақсатында, ең алдымен, басқармадағы ішкі бақылау тетіктерін күшейту қажет. Әсіресе, мемлекеттік сатып алу рәсімдерінің ашықтығын қамтамасыз етіп, техникалық ерекшеліктерді әзірлеу мен конкурс қорытындыларын қабылдау кезінде бірнеше жауапты құрылымдық бөлімшенің қатысуын қамтамасыз ету ұсынылады. Сонымен қатар, орындалған жұмыстардың нақты көлемі мен сапасын тәуелсіз техникалық қадағалау арқылы тұрақты бақылау маңызды.

Құрылыс және инфрақұрылымдық жобаларды іске асыру барысында жобалау-сметалық құжаттаманың сапасына ерекше назар аударылып, барлық жұмыстардың цифрлық фотофиксациясы мен электрондық мониторингі жүргізілгені жөн. Бұл бюджет қаражатының мақсатты әрі тиімді жұмсалуына мүмкіндік береді.

Ауыз сумен және газбен қамтамасыз ету саласында көрсетілетін мемлекеттік қызметтердің ашықтығын арттыру мақсатында субсидияларды есептеу және сұйытылған мұнай газ өнімдерін бөлу процестерін толық цифрландыру қажет. Сонымен қатар, су сапасының зертханалық нәтижелері мен іске асырылып жатқан жобалар туралы ақпаратты ресми интернет-ресурстарда тұрақты жариялап отыру қоғамдық бақылауды күшейтеді.

Кадрлық тәуекелдердің алдын алу үшін лауазымдарға тағайындау рәсімдерінің ашықтығын қамтамасыз ету, мүдделер қақтығысын уақытылы анықтау, тәуекелі жоғары лауазымдарда қызметкерлерді кезең-кезеңімен ротациялау және барлық қызметкерлерді сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл және әдеп талаптары бойынша тұрақты оқыту ұсынылады.

Сонымен қатар, басқармада сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін тұрақты бағалау жүйесін қалыптастыру, тәуекелдердің электрондық тізілімін жүргізу, комплаенс-бақылау тетіктерін жетілдіру және қабылданған іс-шаралардың орындалуына жүйелі мониторинг жүргізу қажет. Бұл өз кезегінде басқарма қызметінің ашықтығын арттырып, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарының алдын алуға және мемлекеттік қызметтердің сапасын жақсартуға мүмкіндік береді.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізетін жұмысшы топ құрамы

1	**Ж.Аитбеков**	басқарма басшысының орынбасары;
2	**Ш.Пірәлі**	басқарма басшысының орынбасары;
3	**Р.Сариева**	басқарма басшысының орынбасары;
4	**А.Сарманов**	экономикалық жоспарлау және бухгалтерлік есеп бөлімінің басшысы
5	**С.Спабеков**	тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық және өндірістік нысандарды мемлекеттік қадағалау бөлімінің басшысы
6	**К.Умиралиев**	газбен қамтамасыз ету бөлімінің басшысы
7	**М.Таштаев**	ауыз сумен қамтамасыз ету бөлімінің басшысы
8	**Е.Рахым**	электр қуатымен қамтамасыз ету бөлімінің басшысы
9	**М.Байгунусов**	жылумен қамтамасыз ету бөлімінің басшысы